

ONLINE-APPENDIKS

for

Politiske partier som opinionsledere: Resultater fra en panelundersøgelse

af Rune Slothuus, Michael Bang Petersen og Jakob Rathlev

Politica 44. årg., nr. 4, 2012

14. maj 2012

I dette appendiks uddyber vi to analyser, som nævnes i artiklen:

1. Repræsentativitet og frafald i panelundersøgelsen (jf. note 2 i artiklen)
2. Spørgsmålet om resultaterne fra panelundersøgelsen kan generaliseres (jf. kommentar i artiklens konklusion)

Repræsentativitet og frafald i panelundersøgelsen

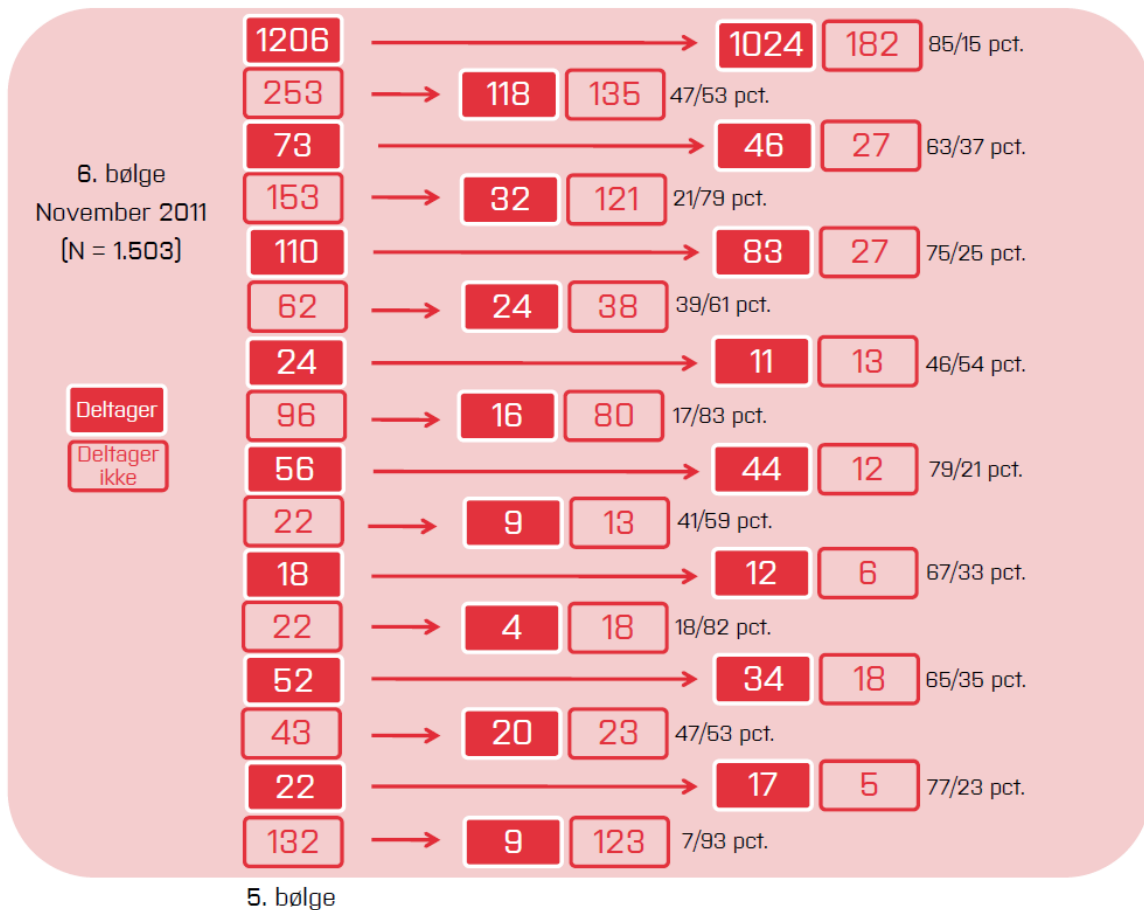
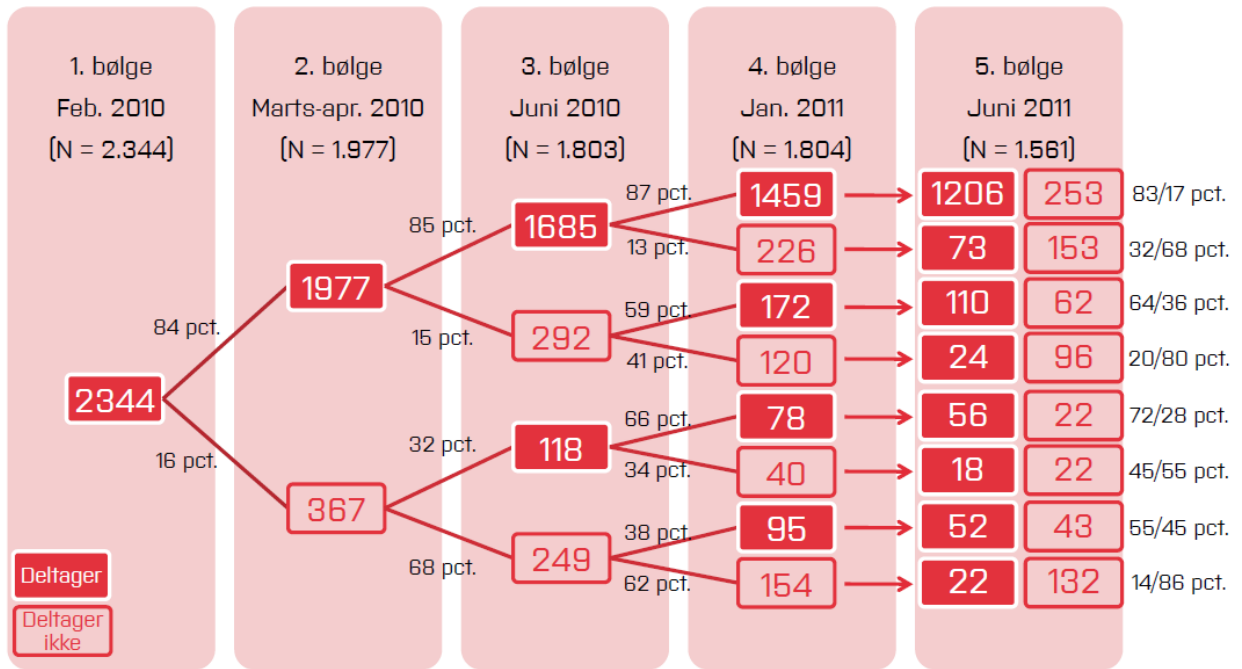
Jf. tabel 1 i artiklen falder en del af de oprindelige deltagere fra undervejs i panelundersøgelsen. “Respondenttræet” i figur A1 giver en mere detaljeret beskrivelse af, hvor mange deltagere der falder fra og kan fastholdes for hver bølge i pabelundersøgelsen. Figuren viser, at at det typisk lykkes at geninterviewe cirka 85 pct. af deltagerne fra den foregående bølge. Desuden fremgår det af figuren, hvor mange deltagere, der medvirker fra bølge til bølge, hvor mange der er med hver gang, og hvor mange der “vender tilbage” til panelet efter ikke at have deltaget i en eller flere af de foregående bølger.

Artiklens analyser inkluderer kun svarpersoner, der har deltaget i alle seks runder, fordi det giver de bedste muligheder for at sammenligne holdningsniveauerne over tid. Dette rejser spørgsmålet om, hvad frafaldet betyder for, hvor skæv deltagerens profil bliver i forhold til den samlede voksne befolkning og dermed, i hvilket omfang vi er i stand til at generalisere vores resultater til de faktiske holdningseffekter i befolkningen. For at kunne vurdere, hvor repræsentative undersøgelsens deltagere er i forhold til den danske befolkning, sammenlignes i tabel A1 henholdsvis alle deltagere og de mest vedholdende deltagere (som vi analyserer i artiklen) i undersøgelsen med tal fra Danmarks Statistik for hele befolkningen. Sammenligner vi de to første kolonner med tal fra Danmarks Statistik og alle undersøgelsens deltagere, er det tydeligt, at deltagerne ikke er repræsentative. Særligt skæv er sammensætningen på alder, uddannelse og indkomst. Således er der færre unge og ældre og flere 40-60-årige blandt deltagerne, ligesom de har længere uddannelse og højere indkomster end den voksne

befolkning som helhed. En del af disse uddannelses- og indkomstforskelle kan formentlig forklares med, at der er færre ældre i undersøgelsen, men det ændrer ikke ved, at vores deltagere ikke er repræsentative på alder, uddannelse og indkomst. På køn og ansættelsessektor er forskellene til hele befolkningen mindre, og deltagernes partivalg afviger ikke meget fra gennemsnittet af de meningsmålinger, som blev offentliggjort på samme tidspunkt som første bølge af undersøgelsen, selv om venstrefløjens overrepræsenteret og Dansk Folkepartis vælgere underrepræsenteret.

Sammenligner vi tallene i anden og tredje kolonne i tabel 2, kan vi se, i hvilket omfang de respondenter, som medvirker i alle seks bølger, adskiller sig fra den samlede gruppe respondenter. Generelt er der en ret høj stabilitet i disse baggrundsvariabler. For eksempel er fordelingen på partivalg (målt i første bølge) nærmest uændret. Det betyder, at frafaldet undervejs har en begrænset skævhed. Der er dog to væsentlige undtagelser fra dette mønster, idet det er sværere at fastholde de unge respondenter, ligesom uddannelsesskævhederne forstærkes. Samtidig er det værd at bemærke, at på et mål for deltagernes faktuelle viden, som vi af gode grunde ikke kan sammenligne med den faktiske værdi hele befolkningen, sker der også en mindre udvikling. De deltagere, der medvirker i alle seks bølger, er således lidt mere politisk vidende end den samlede gruppe deltagere (gennemsnitligt 0,67 i forhold til 0,61 på indekset, der går fra 0 til 1), ligesom flere kan svare rigtigt på alle spørgsmål (33 pct. i forhold til 26 pct.). Denne tendens til højere viden kan betyde, at eventuelle holdningseffekter i panelet vil være stærkere end i hele befolkningen, fordi høj politisk viden typisk bliver forbundet med større sandsynlighed for at høre budskaber fra den politiske debat.

Figur A1. "Respondenttræ" for deltagelse i panelundersøgelsens seks bølger

Tabel A1: Sammenligning af panelets deltagere med befolkningsdata. Procent

	Befolkningen	Alle deltagere	Deltagere i alle seks bølger
Køn			
Mænd	49,6	48,1	44,8
Kvinder	50,4	51,9	55,2
Total	100	100	100
N	5.534.738	2.902	1.024
Alder			
18-20 år	4,7	0,9	0,8
21-25 år	7,4	5,0	3,6
26-30 år	7,3	7,0	5,2
31-35 år	8,4	9,4	6,6
36-40 år	9,0	9,0	7,1
41-45 år	9,8	14,5	13,8
46-50 år	9,0	13,7	13,9
51-55 år	8,4	15,9	16,5
56-60 år	8,1	12,7	15,4
61-65 år	8,7	7,8	11,1
66-70 år	6,4	2,6	4,0
71+ år	12,9	1,4	2,1
Total	100	100	100
N	4.319.228	2.889	1.020
Uddannelse			
Grundskole	31,7	8,6	19,7
Erhvervsfaglig	32,9	22,3	1,3
Erhvervsgymnasial	2,3	2,4	6,6
Almengymnasial	6,4	9,1	8,5
Kort videregående	5,0	11,2	12,6
Ml.lang videregående	14,7	28,0	20,6
Lang videregående	7,0	18,4	30,7
Total	100	100	100
N	3.795.357	2.902	1.024
Indkomst			
Indtil 99.999	14,1	5,0	3,9
100.000-199.999	26,3	13,7	14,3
200.000-299.999	22,4	18,2	19,0
300.000-399.999	19,9	29,2	27,6
400.000-499.999	9,3	17,1	18,1
500.000-999.999	7,1	15,8	16,2
1 mio. kr. eller derover	1,0	1,1	1,0
Total	100	100	100
N	4.475.217	2.640	932

Sektor			
Privat	63,8	56,3	54,1
Offentlig	36,2	43,7	45,9
Total	100	100	100
N	2.625.418	2.202	747
Partivalg			
Socialdemokraterne	26,4	23,1	23,2
Radikale Venstre	4,6	4,2	5,6
Konservative	10,5	11,2	11,4
Socialistisk Folkeparti	17,4	23,8	22,6
Kristendemokraterne	0,5	0,8	1,3
Dansk Folkeparti	14,0	9,0	8,4
Venstre	23,5	21,2	18,2
Liberal Alliance	0,7	0,8	1,1
Enhedslisten	2,4	5,5	7,8
Øvrige	0,1	0,2	0,4
Total	100	100	100
N	-	2.611	930
Politisk viden			
Gens. på vidensindeks	-	0,61	0,67
Andel fire rigtige svar	-	26	33

Note: Befolkningsdata stammer fra Danmarks Statistik “BEF 5: Folketal pr. 1. januar efter køn, alder og fødeland”, 2010; “BEF 5: Folketal pr. 1. januar efter køn, alder og fødeland”, 2010; “INDKP2: Indkomst i alt efter region, enhed, køn og indkomstinterval”, 2009; “KRHFU1: Befolkningens højeste fuldførte uddannelse (15-69 år) efter område, herkomst, uddannelse alder og køn”, 2010. Uoplyst er udeladt. “Bachelor” er slået sammen med mellemlang uddannelse og “Forskeruddannelse” med lang videregående uddannelse.; “RASOFF20: Beskæftigede lønmodtagere efter branche (DB07), sektor og køn”, 2009. “Offentlig sektor” dækker over ansatte i staten, sociale kasser og fonde, regioner/amter, kommuner, offentlige selskaber mv. Uoplyst og udenlandssektor er udeladt. Befolkningsdata for partivalg kommer fra Søren Risbjerg Thomsens vejede gennemsnit af meningsmålinger i februar 2010, udarbejdet for Altinget.dk.

Kan resultaterne fra panelet generaliseres?

Analyserne i figur 1 og 2 i artiklen viser nogle meget klare holdningsskift, som kan knyttes til specifikke skift i partiernes budskaber. Igennem paneldesignet har vi relativt stor grad af kontrol over den interne validitet, dvs. det er relativt sikkert, at det faktisk er partiernes ændrede budskaber, der skaber holdningsændringerne. Spørgsmålet er, i hvilken grad denne konklusion også har ekstern validitet, dvs. om størrelsen af disse holdningsændringer kan generaliseres til den danske befolkning. Fx kunne en risiko være, at ændringerne er større i vores undersøgelse end i befolkningen generelt, fordi vores deltagere måske følger bedre med i politik end befolkningen generelt, jf. fx deres længere uddannelse. Spørgsmålet om generalisering er vanskeligt at afgøre endeligt. Vi kan dog komme et stykke ad vejen ved at undersøge, om man kan genfinde de holdninger, som observeres i panelet, i en ny og mere repræsentativ spørgeskemaundersøgelse. Hvis man kan det, tyder det på, at man med en vis rimelighed kan generalisere resultaterne fra panelet til befolkningen generelt.

Tabel A2: Sammenligning af holdninger i panelet med en repræsentativ undersøgelse

	Dagpenge		Efterløn	
	Panelet	Ny undersøgelse	Panelet	Ny undersøgelse
S-SF-Enhedslisten	12	17	21	32
Radikale	40	37	71	83
Venstre og Konservative	68	69	76	80
Dansk Folkeparti	58	48	42	52

Note: Tallene angiver andel helt eller delvist enige (pct.) i udsagnene “Det er en god ide at skære dagpengeperioden ned fra 4 til 2 år” og “På længere sigt bliver det nødvendigt at afskaffe efterlønnen”. Antal svar for hver partigruppe i panelet/ny undersøgelse er: S-SF-Enh.: 499/349-351, Radikale: 52/51-53, VK: 275/192-193, DF: 78/104-106.

Tabel A2 viser holdningsfordelingerne på spørgsmålene om at skære i dagpengeperiode og i efterlønnen i henholdsvis panelet sidste bølge og i en ny og mere repræsentativ undersøgelse, der blev foretaget af Epinion. Undersøgelsen var en kombination af telefon- og internetinterview og dannede grundlag for Epinions indeks for partiernes styrkeforhold i juni 2011, udarbejdet for DR. Tabel 3 viser generelt stor overensstemmelse mellem de observerede holdninger i panelet og i den nye undersøgelse. I nogle vælgergrupper er holdningerne lidt mere positive over for reformer i panelundersøgelsen, i andre er holdningerne lidt mere negative. Der er altså ingen systematiske tendenser i nogen retning. Derudover er det slående, hvor tætte holdningerne i de to undersøgelser er for Venstres og

Konservatives vælgere. På spørgsmålet om at skære i efterlønnen er 76 pct. i panelet positive, mens tilsvarende er det i den nye undersøgelse 80 pct. På spørgsmålet om dagpenge er 68 pct. i panelet for at forkorte perioden, mens 69 pct. i den nye undersøgelse er det. Det var her, vi i panelundersøgelsen så kraftige holdningsskifte i retning af større opslutning til reformer i undersøgelsesperiodens slutning. At vi kan genfinde denne større opslutning i den alternative, mere repræsentative undersøgelse tyder på, at dynamikkerne blandt Venstres og Konservatives vælgere kan generaliseres til befolkningen som helhed. Mere præcist kan man sige, at sammenligneligheden af de to undersøgelser godtgør en nødvendig betingelse for vores konklusionernes eksterne validitet: at slutholdningerne i panelet kan generaliseres. En endegyldig afklaring ville dog kræve, at vi også kunne vise, at holdningerne *inden* skiftet kunne generaliseres, men sådanne data har vi ikke til rådighed.